VESTHIMMERLANDSKANON

Vesthimmerlands natur er på samme tid blid og barsk. Når skolen skinner og fuglene synger forelskes alle i det skønne kultur- og naturlandskab med fred og idyl. Men ikke så få overraskes over det samme landskab, når vinden slår ind over landet fra Limfjorden, for så er oplevelsen barsk og udfordrende.

De 12 naturperler er udvalgt efter indstillinger fra lokale naturelskere, der venligt og begejstret har guidet rundt i deres yndlings naturområde og fortalt om natur- og kulturhistorier til Vesthimmerlands naturvejleder.

Perlerne er på hver deres måde unikke, men ens for dem alle er, at tekst og billeder som findes i denne folder, slet ikke slår til. Naturperlerne skal ses, opleves og efterfølgende gemmes i hjertet.

Folderen er tænkt som en appetitvækker, hvorfor der henvises til uddybende foldere som findes over hvert område. Disse findes på mange af lokaliteterne, men kan også fås på turistbureauer i Vesthimmerland eller søges efter på internettet.

Aggersborg

1 Vikingeborgen Aggersborg er den største af 5 ringborge fra vikingetiden. Den er smukt beliggende med en storslået udsigt til Løgstør og over Aggersund. Under borgen ligger en germansk jernalderlandsby, mens selve borgen sandsynligvis er fra omkring år 980, da Harald Blåtand og Svend Tveskæg regerede landet.

Aggersborgs beliggenhed var oprindelig optimal, da Limfjorden på borgens tid var åben for sejlads i begge ender. Desuden lå Aggersborg ved en af hærvejens tre passager over Limfjorden. Det var altså en usædvanlig god strategisk placering i et trafikknudepunkt.

I dag illustrerer de rekonstruerede volde med en diameter på 240 m, hvilket imponerende anlæg borgen har været, og i en lille udstilling kan man på plancher og tredimensionelle illustrationer se beskrivelser af borgen, som den var i sine velmagtsdage.

Navnsø

2 Søen Navnsø, som også er en badesø, er en af Danmarks reneste omgivet af eng og lynghede. Søen og dens omgivelser med i alt 100 ha er fredet og ligger i dele af de Himmerlandske heder, som til langt op i forrige århundrede dækkede store dele af det nordvestlige Himmerland.

Søen har sandbund, lav dybde og klart, næringsfattigt vand og kaldes en lobelia-sø efter de planter, som vokser på bunden. Rundt om hele søen er der etableret en gangsti som flittigt benyttes af lystfiskere, badegæster og naturvandrere.

Næsbydale

3 Næsbydale, mellem Rønbjerg og Løgstør, er en spektakulær V-formet erosionsdal, hvor det rindende vand siden istiden har skåret sig ned i det højtliggende morænelandskab på sin vej mod havet. Dalen ender brat i en 35 meter høj klint, hvor havet, som et af de få steder i Nordjylland, konstant gnaver sig ind i landskabet og kløften konstant skifter udseende. Kløften er i dag så dybt nedskåret, at den når grundvandet, hvilket kan ses flere steder langs stranden, hvor rislende kilder løber ned ad kløften.

På en gåtur langs stranden kan man finde mange forskellige sten, der kom hertil med istiden, og har man øjnene med sig, er der meget stor sandsynlighed for at finde forskellige forsteninger.

Vejrforudsigelser har altid interesseret folk - ikke mindst i gamle dage. I Næsby har man en flot udsigt til Livø. Under visse vejrlige omstændigheder kan man se Livø meget tydeligt - så tydeligt, at man kan tælle vinduerne i Øens staldbygning, hvilket man normalt ikke kan. Samtidigt ser det ud, som om Livø er kommet betydeligt nærmere. Fænomenet optræder i mørkt, overskyet vejr, hvis der pludselig kommer et hul i skylaget, der lader solen skinne stærkt på Livø. Fænomenet har givet anledning til et mundheld, som kendes stadigvæk i Næsby: "Når Livø kommer nær, får vi andet vejr".

De himmerlanske heder

4 De himmerlandske heder er resterne af et hedeområde, der indtil 1800-tallet strakte sig fra Limfjorden til Rold Skov. Opdyrkning og tilplantning har reduceret heden, så der i dag kun er ca.1284 ha tilbage, men i Vesthimmerland kan man stadig få fornemmelsen af, hvor øde og vidtstrakt heden var, før meget blev opdyrket og sprang i skov.

På hederne findes et rigt plante- og dyreliv, og specielt den sjældne og truede sommerfugl Hedepletvinge har manges bevågenhed. Hedepletvingen yngler på planten Djævelsbid der har et af sine få danske levesteder på hederne. Derfor går meget af naturplejen i området ud på at fremme vækstvilkårene for Djævelsbid og dermed livsbetingelsen for Hedepletvinge, men samtidig også at sikre en så artsrig flora som muligt.

Frederik den VII's Kanal

5 Frederik den VII's Kanal ved Løgstør er 4,4 kilometer lang, mellem 22 og 28 meter bred og 3 meter dyb. Det tog ca. 400 arbejdere 5 år at grave Frederik den VII's Kanal med skovl, hakke og spade, og fra 1861 til 1913 førte kanalen sikkert skibsfarten forbi de lumske grunde ved Løgstør.

Selv om kanalen ikke har været i brug i snart 90 år, fremstår den stadig autentisk med sine fortøjningspæle, kanalfogedbolig, kanalbetjenthuse og drejebro. Rammerne er perfekte til en rejse tilbage i tiden, hvad enten man går en tur ad trækstierne langs kanalen eller sejler en tur i Limfjordsmuseets robåde.

Vilsted Sø

6 Historien om Vilsted Sø rækker tilbage til den oprindelige skabelse i forlængelse af stenalderen, hvor en fjordarm trak sig tilbage til Limfjorden og efterlod sig lave områder, hvor Vilsted Sø og Sønder Sø opstod.

Vilsted Sø forsvandt etapevis ved afvanding af området gennem knap 100 år, startende i 1869. Det sidste af søen forsvandt i perioden 1952-1956. Kun 30 år efter, at søens sidste vand forsvandt, begyndte drømmene om at få søen tilbage. Denne drøm er nu gået i oplyldelse, og Vilsted Sø er i dag med sine 450 ha Nordjyllands største sø - et område med et unikt plante- og dyreliv.

De vesthimmerlandske åer og ådale

7 Vesthimmerland er som ingen anden landsdel i Danmark præget af store åer, der siden istiden har eroderet sig ned i det flade og svagt bølgede landskab. Binderup, Lerkenfeldt, Sønderup, Trend og Simested åer hører til de fineste vandløb i Nordjylland.

De mange ådale er meget forskellige og spænder lige fra vandløb, der er brede, stille og rolige til små urolige vandløb mellem stejle skrænter. På flere af åerne er det muligt at sejle i kano eller kajak. Oplevelsen fra at gå på stier og kigge på åen, til at sidde i en kano på åløbenes meget snoede og til tider krævende vandløb i det unikke smukke landskab, kan absolut anbefales.

Ertebølle

8 I naturområdet ved skrænterne ned mod Limfjorden levede stenalderens sidste jægere og samlere. I dag er Ertebølle en lille landsby, men navnet Ertebølle er kendt, fordi landsbyen kom til at lægge navn til en spændende periode i Danmarkshistorien - Ertebøllekulturen.

På det flade land, som er gammel havbund 1 km syd for klinten ligger Ertebølle køkkenmødding. I 1890'erne udgravede Nationalmuseet en kæmpestor dynge østers- og muslingeskaller på stedet og opdagede, at den var menneskeskabt, og at mennesker havde boet bogstaveligt talt ovenpå dyngen.

På Stenaldercenteret i Ertebølle fortælles om naturen på stedet for næsten 7.000 år siden, og om de mennesker, som levede her. Der er bl.a. en rekonstrueret boplads, som viser, hvordan datidens hytter kan have set ud, og hvordan flint bliver til økser og andre redskaber.

Ertebølle Hoved er en 28 m høj klint, der ligger lidt syd for Ertebølle ud mod Løgstør Bredning. Klinten er ca. 500 m lang og indeholder foldede lag af moler med vulkanske askelag fra tertiærtiden. I hele verden findes moler kun ved den vestlige del af Limfjorden. De særegne klinter der kan dateres 55 millioner tilbage, kan bl.a. ses ved Ertebølle. Klinterne er sammen med molersklinter i Hanklit, Silstrup og Fur udpeget som en speciel kultur- og naturarv, der kandiderer til optagelse på Verdensarvslisten. På en gåtur langs med kysten er der store muligheder for at finde fossiler.

Uhrehøje

9 Området hvor Uhrehøje ligger, er præget af både istidens randmoræne landskab og sandfygning fra de sandede smeltevandsaflejringer. I dag er området beplantet med store træer, så det kan være svært at se hvor kuperet skoven er, men flere steder på vandrestierne kan man fornemme tidligere tiders naturkræfter og se det kuperede terræn. Da isen trak sig tilbage brækkede der også her store blokke af isen, som sidenhen blev dækket af smeltevandsaflejringer. Her lå de nedfrosset inden temperaturstigningen formåede at smelte dem. Det er bl.a. Tandrup sø, der er et dødishul, et eksempel på.

I Uhrehøj Plantage findes 20 fredede gravhøje. Fra gravhøjen Uhrehøj ca. 50 meter over havet er der en fantastisk udsigt over Himmerland og Limfjorden.

Lovns

10 På Lovns er hele Vesthimmerlands natur samlet på ét sted. Høje bakker, dybe dale, skov, sø, hede og strand m.m. Bakkelandskabet blev dannet af istidens aflejringer, hvor isen efterlod et landskab med store, jævne bakker og hvor smeltevand og regnvand efterfølgende har eroderet landskabet og dannet slugter ned mod kysten.

Flere steder findes små skove med egekrat, der fremstår gamle og krogede som i en rigtig troldeskov. Det yderste af Lovns er i dag fredet og ad afmærkede gangstier kan man komme ned til den flade forstrand, hvor man tit kan finde et sted med læ for vinden fra Limfjorden. Her kan man tage en dukkert i det rene badevand, se den fantastiske udsigt samt
nyde stilheden, alt imens digesvalerne har travlt
med at flyve ind og ud af hullerne i skrænten.

Hverrestrup Bakker

11 Turen op til selve det fredede Hverrestrup Bakker går langs et markskel inden bakkerne kan bestiges og en storslået udsigt over egnen nydes. Hverrestrup Bakker ligger højt hævet over det omgivende landskab med ca. 40 gravhøje og en bavnehøj som det højeste punkt, 75 m. over havet, Både bautastenene der er indskriftløse mindesten, som kendes fra bronzealderen, og gravhøjene er fra bronzealderen,

Mod syd ses en skålformet fordybning der er et dødishul fra istiden. Hullet kaldes også for "Røverstuen", da landevejsrøvere, bl.a. holdt til her for flere hundrede år siden.

Området, der er en blanding af hede, overdrev, løvskov og kær, giver fine muligheder for at se mange slags planter og dyr. I juni-juli ses bl.a. den giftige gule plante Guldblomme, som munkene før i tiden brugte som lægeplante og orkideen Plettet gøgeurt, en plante med brunplettede blade og rødlilla blomster. I samme område ses også den insektædende plante Rundbladet soldug og Kæruld, som hører hjemme i våde, næringsfattige og sure søer, ses også i området - og vidste man ikke bedre, så kunne det ligne et snelandskab på en grøn græsmark.

Livø

12 Limfjordsperlen Livø - moræneø i Limfjorden, er skubbet op fra bunden af Løgstør Bredning under sidste istid. Øen er bilfri, men på gåben kan alle generationer, på en dag, tage på natur- og kulturrejse og få fantastiske oplevelser med hjem i bagagen. Livø er berømt for sin meget varierede natur, hvor næsten alle almindelige danske naturtyper findes.

En tur Livø rundt er på ca. 10 km men kan føles endnu længere, da lommerne let kan fyldes med forsteninger, skaller m.m. Specielt søpindsvin findes der mange af. Af og til kan man have følgeskab af et par nysgerrige øjne fra havet. Det er sælerne som yngler på Livø Tap, der nysgerrigt følger med i, hvad der sker på land. Nyd det, for det er ikke mange steder i Danmark man kan lufte sin "egen" sælhund.

Øens ca. 320 ha kan deles op i 3 dele. Skov, økologisk landbrug og endelig en tredjedel med hede, overdrevarealer og strandenge. Skoven er domineret af eg og hassel. Træerne er gamle og krogede, der i dagslys tror, de er trolde. Om natten er menneskene også overbevist...

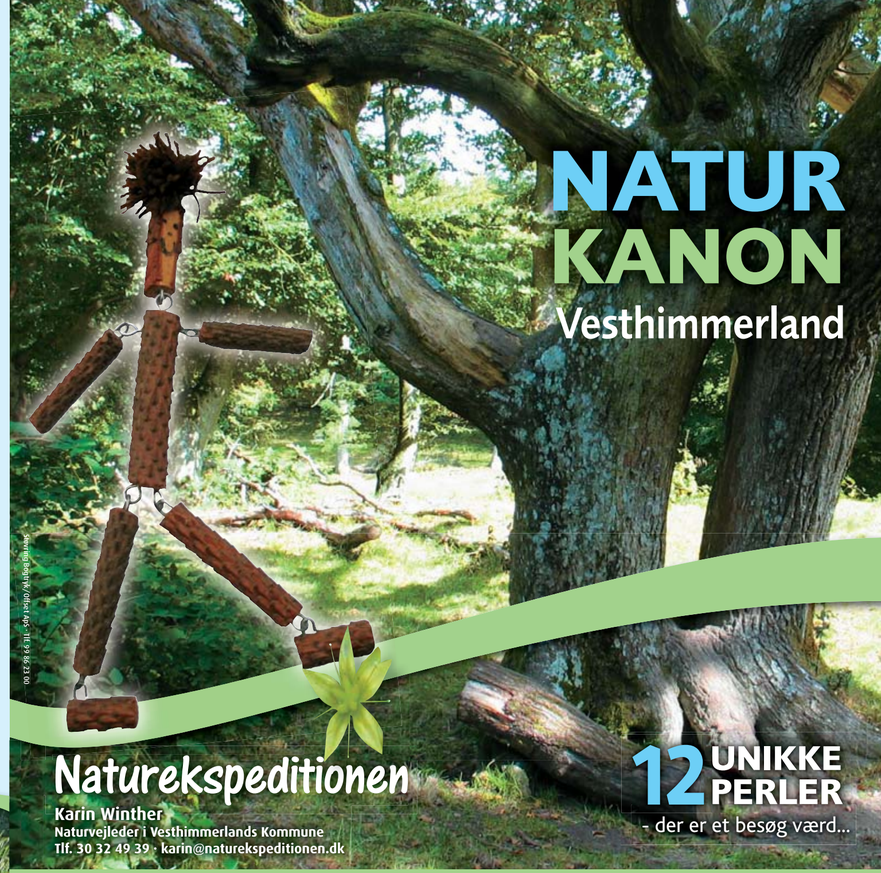

Naturekspeditionen
Karin Winther
Naturvejleder i Vesthimmerlands Kommune
Tlf. 30 32 49 39 · karin@naturekspeditionen.dk

www.naturekspeditionen.dk

DO EE 98 6 4 11 E - Sep 2010 / Aalborg Bladet